

B. 1.

I. A magyar anyanyelvű terheltet nem illeti meg az anyanyelv használatának joga alapján az a jogosultság, hogy részére a büntetőeljárás iratait más nyelvre lefordítsák.

II. A nem magyar anyanyelvű terheltnek írásban szükséges lefordítani a büntetőügy lényeges iratait, így a szabadságelvonásról szóló határozatot, a vádiratot és minden ügydöntő határozatot.

III. A nem magyar anyanyelvű terheltet a védőjével való kommunikáció alatt - amely az eljárás során lefolytatott bármely kihallgatással vagy meghallgatással áll kapcsolatban, vagy a fellebbezés vagy más eljárási kérelmek benyújtásához kapcsolódik - a védői, terhelti, a védekezéshez szükséges megbeszélés érdekében igénybe vett tolmács-költség nem a terheltet, hanem a nemzeti államot terheli. [Be. 9. § (1) és (2) bekezdés; az Európai Parlament és a Tanács által 2010. október 20. napján elfogadott - és 2010. november 9. napján hatályba lépett - 2010/64/EU irányelv 2. cikk (4) bekezdése.]

Az I. rendű vádlott az ellene emberölés büntette és más bűncselekmények miatt folyt büntetőeljárásban 2012. február 16. napján kérelmet terjesztett elő az eljárás során keletkezett iratok román nyelvre történő lefordítása és a lefordított iratok részére megküldése érdekében CD formátumban.

Azt is sérelmezte, hogy a kihallgatásán nem volt jelen sem román tolmács, sem ügyvéd, továbbá az iratokban azt rögzítették, hogy magyarul tud írni, olvasni és védő nélkül is tesz vallomást, holott ő ilyen nyilatkozatot nem tett.

Az elsőfokú bíróság végzésével az I. rendű vádlottnak az eljárási iratok román nyelvre történő lefordítása iránti kérelmét elutasította. Végzése indokolásában rögzítette az I. rendű vádlott

a nemzetiségére és az anyanyelvére vonatkozó, továbbá az ellene korábban Magyarországon folyamatban volt büntetőeljárás, valamint jelen eljárásban a gyanúsított kihallgatásai során tett eltérő tartalmú nyilatkozatait. Ezek alapján arra vont következtetést, hogy az I. rendű vádlott részben magyar anyanyelvű, aki magyarul folyékonyan tud írni, olvasni, a részére magyar nyelven átadott okiratokat hibátlanul és kifogástalanul érti. Ezért a hatalmas mennyiségű iratanyag román nyelvű fordításának elkészítésére irányuló kérelme nyilvánvalóan a büntetőeljárás elhúzására irányul. Ugyanakkor az I. rendű vádlott részére tolmács kirendelése indokolt annak érdekében, hogy a szintén anyanyelveként megjelölt román nyelvet használva hatékonyabban tudjon együttműködni a hatóságokkal az egyes eljárási cselekmények során.

A végzés ellen az I. rendű vádlott és a védője jelentettek be fellebbezését azzal, hogy nem tett olyan nyilatkozatot, amely szerint magyar lenne az anyanyelve.

A fellebbviteli főügyészség a végzés helybenhagyását indítványozta. Utalt arra, hogy a Be. 9. § (3) bekezdése értelmében csak az idegen anyanyelvű terhelt részére kézbesítendő határozatokat és hivatalos iratokat kell lefordítani, az eljárás teljes anyagát nem, ezek megismeréséhez tolmács nyújthat segítséget.

A fellebbezés az alábbiak szerint alaptalan:

A nyomozati iratok alapján az állapítható meg, hogy az első gyanúsított kihallgatása alkalmával a terhelt vallomást nem tett, a gyanúsítással szemben panasszal élt, az anyanyelv használatra történt figyelmeztetés ellenére tolmács kirendelését nem kérte. A jegyzőkönyv azt is tartalmazza, hogy anyanyelve magyar, és román. A jegyzőkönyvet a gyanúsított aláírta. Ugyanezen a napon egy későbbi gyanúsított kihallgatásán az anyanyelv használatra történt figyelmeztetést követően így nyilatkozott: „Kijelentem, hogy román állampolgár vagyok, azonban magyar nemzetiségű és a magyar nyelvet anyanyelvi szintem beszélem”. Az eljárási cselekményről készített

jegyzőkönyvet aláírta. A folytatólagos gyanúsított kihallgatásán és a későbbi gyanúsított kihallgatásokon is a gyanúsított a nyelvhasználati jogra való figyelmeztetést követően azt adta elő, hogy: „Nekem román az anyanyelvem, de beszélek magyarul, tudok magyarul írni, olvasni, ezért nem kérek tolmácsot”. A jegyzőkönyvet a terhelt aláírta.

A vádlott az előzetes letartóztatásának felülvizsgálata során a megyei bíróság ülésén előadta, hogy: „Négy osztályban tanultam a magyart. Értem a nyelvet, igen, de szükségem van tolmácsra. Ragaszkodom a tolmácshoz. Kihallgatásomkor is ragaszkodtam a tolmácshoz, de nem volt. Román állampolgárként jogom van tolmácshoz. Megtanultam a nyelvet, igen, értelmezem, de jogomban áll tolmácsot kérni. A jelenlegi ülésen nem ragaszkodom tolmácshoz, de a következőkben igen.”

A fenti nyilatkozatra tekintettel a nyomozó hatóság 2011. augusztus 31-én a vádlott részére tolmácsot rendelt ki, aki a következő, folytatólagos gyanúsított kihallgatáson jelen volt. Ekkor a vádlott így nyilatkozott: „Jogom van a román nyelvhez, az az anyanyelvem, azon szeretnék beszélni”. „Minden iratról kérek másolatot, román nyelvre lefordítva.”

Az elsőfokú bíróság 2012. május 2. napján tartott tárgyalásán az I. rendű vádlott úgy nyilatkozott, hogy román állampolgár lévén nagyon keveset ért abból, ami magyarul elhangzik. Az iratok lefordítását azért is kérte, mert nem tudja, hogy a többi vádlott pontosan milyen vallomást tett ellene. Az első fokon eljáró tanács elnöke a tárgyalásról készített jegyzőkönyvben rögzítette, hogy az I. rendű vádlott részére a nyomozó hatóság átadta a CD-re „kiírt” nyomozati iratokat.

Az anyanyelv szabad használatának a Be. 9. §-ában deklarált joga olyan alapelve a büntetőeljárásnak, amelynek az érvényesülését az eljáró hatóságoknak az egész eljárás során biztosítaniuk kell. E jogosultság alapján a büntetőeljáráásban mindenki, vagyis a büntetőeljárás valamennyi résztvevője – így a terhelt is – mind

írásban, mind szóban használhatja az anyanyelvét függetlenül attól, hogy a magyar nyelvet milyen szinten érti vagy beszéli. A magyar nyelv tudásának csak abban az esetben van jelentősége, ha az eljárásban részt vevő személy nem az anyanyelvét és nem a törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján a regionális vagy nemzetiségi nyelvét, hanem az általa megjelölt más nyelvet kívánja használni, mert ezt csak akkor teheti meg, ha a magyar nyelvet nem ismeri.

A Be. 114. § (1) bekezdése szerint, ha nem magyar anyanyelvű személy az eljárás során az anyanyelvét, - törvénnyel kihirdetett nemzetközi szerződés alapján, az abban meghatározott körben - regionális vagy nemzetiségi nyelvét kívánja használni, tolmácsot kell igénybe venni. Ha az anyanyelv használata aránytalan nehézségbe ütközne, a magyar nyelvet nem ismerő személy által ismertként megjelölt más nyelv használatát kell tolmács útján biztosítani.

A Be. 262. § (6) bekezdése alapján a magyar nyelvet nem értő vádlott részére a kihirdetés után az ítélet és az ügydöntő végzés reá vonatkozó részét az anyanyelvére, regionális vagy nemzetiségi nyelvére, illetőleg kérésére az általa ismertként megjelölt, az eljárásban korábban használt más nyelvre le kell fordítani, és azt a részére kézbesíteni kell.

A Magyar Értelmező Kéziszótár (Akadémiai Kiadó, második, átdolgozott kiadás 2003., 45. o.) meghatározása szerint az anyanyelv „az a nyelv, amelyet az ember gyermekkorában (elsőként, főként az anyjától) tanult meg, s amelyen rendszerint legjobban és legszívesebben beszél”.

Az eljáró hatóságoknak a terheltet a Be. 43. § (2) bekezdésének f) pontja alapján tájékoztatniuk kell az anyanyelv használatának jogáról. E kötelezettség megsértésével, vagyis a terhelt eljárási jogainak lényeges korlátozásával beszerzett bizonyíték az eljárás során nem használható fel, azt a bizonyítékok köréből ki kell rekeszteni a Be. 78. § (4) bekezdése alapján.

Ha a terhelt nem magyar anyanyelvű és nem beszéli, nem érti a magyar nyelvet, akkor részére hivatalból kell tolmácsot kirendelni a védelemhez való joga gyakorlása és a tisztességes eljárás garantálása érdekében. Amennyiben a terhelt nem magyar anyanyelvű, de a magyar nyelvet érti és beszéli, akkor tolmács közreműködése nélkül folyhat az eljárás mindaddig, ameddig be nem jelenti, hogy a saját anyanyelvét kívánja használni. Az eljárás ezen szakaszától kezdődően kell tolmács kirendelésével az alapjogának érvényesülését biztosítani (BH 1989. évi 10. számú határozat).

Nemcsak a hazai eljárásjogi törvény, hanem a Rómában 1950-ben elfogadott emberi jogok európai egyezménye (EJEE) is rendelkezik a nyelvhasználatról.

Azonban sem az 1993. évi XXXI. törvénnyel kihirdetett, az emberi jogok és az alapvető szabadságok védelméről szóló, Rómában, 1950. november 4-én kelt Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikk 3. bekezdése [„Minden bűncselekménnyel gyanúsított személynek joga van legalább arra, hogy legrövidebb időn belül tájékoztassák olyan nyelven, amelyet megért, és a legrészletesebb módon az ellene felhozott vád természetéről és indokairól.”], sem az 1976. évi 8. törvényerejű rendelettel kihirdetett Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmányának 14. cikk (3) bekezdése [„Az ellene emelt vád elbírálásakor mindenkinek teljes és egyenlő joga van legalább a következő biztosítékokra: a) a legrövidebb határidőn belül az általa értett nyelven részletesen tájékoztassák az ellene emelt vád természetéről és okáról.”] nem garantálja a Be. 9. §-ában deklarált anyanyelvhasználat jogát. Ezen nemzetközi egyezmények a hazai joghoz viszonyítva lényegesen szűkebb jogosultságot biztosítanak a terheltnek azáltal, hogy az eljárás nyelvét értő terhelt esetében nem teszik kötelezővé a tolmács kirendelését.

A magyar Büntetőeljárásí törvény hatályos jogszabályi rendelkezései az uniós jogszabályokhoz képest sokkal nagyobb garanciát biztosítanak annak a terheltnek, aki a magyar büntetőeljárásban nem a magyar eljárás nyelvét, vagyis nem a magyar

nyelvet, hanem ettől eltérő anyanyelvét szeretné használni.

Jelen ügyben a vádlott kérelmének elbírálása kapcsán az előbb idézett Egyezmény és az Egyezségokmány vonatkozó rendelkezéseit is figyelembe vette a másodfokú bíróság, azonban jelen esetben más tényeket is figyelembe kell venni.

Az elsőfokú bíróság részletesen, az események szerinti időbeni történései alapján pontosan rögzítette, hogy a vádlott miként nyilatkozott a magyar nyelvhez való kötődése, köteléke, kapcsolata és használata tekintetében évekre visszamenően, amióta a magyar hatóságokkal a különböző büntetőeljárások lefolytatása során hivatalos kontaktusba került.

A vádlott ellen korábban 2007-2008. évben Magyarországon már folyt büntetőeljárás. Ebben tolmács igénybe vételét az eljárás tartama alatt egyáltalán nem kérte, arra hivatkozott, hogy a magyar nyelv az anyanyelve. A jelen büntetőeljárásban is csak egy év eltelte után kérte tolmács igénybe vételét. Addig az eljárásban a korábbi büntetőeljárásban tett nyilatkozatával egyezően magyar anyanyelvű személynek vallotta magát.

Mindkét büntetőeljárás során a nyomozóhatóságok, a bíróságok az eljárás valamennyi szakaszában a tolmácsolásra, fordításra vonatkozó hatályos törvényi rendelkezéseket maradéktalanul betartották.

A rendelkezésre álló iratokból a másodfokú bíróság tényként megállapította, hogy a vádlott anyanyelve a magyar nyelv is, ezért a Be. 9. § (1) bekezdése alapján a kérelme nem teljesíthető.

Ezt a tényt a másodfokú és az elsőfokú bíróság nem csak a vádlotti nyilatkozatokat alapul véve állapította meg, hanem e ténymegállapítás a vádlottnak a büntetőeljárásban a magyar nyelv használata vonatkozásában tanúsított magatartásain is alapul. Az első- és a másodfokú bíróság ugyanis azt is vizsgálta, hogy a vádlottnak a korábbi, ezt megalapozó állítását visszavonva valóban anyanyelve-e a magyar nyelv.

A rendelkezésre álló iratok alapján megállapítható, hogy az I.

rendű vádlott négy évig magyar nyelvű általános iskolában tanult. Családi, otthoni környezetében a magyar nyelvet is beszélték. 1996. óta Magyarországon él, az élettársa - 2010 évig, vagyis 4 éven keresztül - magyar anyanyelvű, magyar állampolgár, aki szerint is folyékonyan ír és olvas magyarul. Magyar nyelven írt munkaszerződést írt alá. Magyarországon éveken keresztül magyar nyelvet beszélő emberekkel dolgozott. A jelen büntetőeljárásban a főügyészség vádiratának kézbesítését követően a vádlott egy 22 oldalas, magyar nyelven, kézzel írt - az iratoknál 33. sorszám alatt található - beadványában e vádirattal kapcsolatos észrevételeit fejtette ki.

A másodfokú bíróság a döntése meghozatalakor figyelembe vette a büntetőeljárás során igénybe vehető tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló, az Európai Parlament és a Tanács által 2010. október 20. napján elfogadott - és 2010. november 9. napján hatályba lépett - 2010/64/EU irányelvben (továbbiakban: irányelv) foglaltakat is.

Az irányelv 2. cikk (4) bekezdése alapján meg kell hozni azokat az intézkedéseket, amely alapján rendelkezésre áll olyan eljárás vagy mechanizmus, amelynek segítségével megállapítható, hogy a terhelt beszéli-e, érti-e a büntetőeljárás nyelvét, szüksége van-e tolmács segítségére.

Az irányelv 3. cikke értelmében a tagállamok biztosítják, hogy a büntetőeljárás nyelvét nem értő gyanúsítottak vagy vádlottak ésszerű időn belül megkapják mindazon iratok írásbeli fordítását, amelyek lényegesek annak biztosításához, hogy képesek legyenek gyakorolni védelemhez való jogukat, továbbá a tisztességes eljárás garantálásához. A lényeges iratok közé tartoznak a szabadságelvonásról szóló határozatok, a vád, illetőleg a vádirat, és bármely ítélet.

Az illetékes hatóságok határoznak arról az adott ügyben, hogy bármely egyéb irat lényegesnek minősül-e. A gyanúsítottak vagy a vádlottak vagy jogi képviselőjük e célból indokolással ellátott

kérelmet nyújthatnak be. Nem áll fenn követelmény a lényeges iratok azon részeinek lefordítására vonatkozóan, amelyek nem relevánsak annak szempontjából, hogy a gyanúsítottak vagy a vádlottak megismerjék az ellenük indított ügyet. A tagállamok a nemzeti jog szerinti eljárásokkal összhangban biztosítják, hogy a gyanúsítottaknak vagy a vádlottaknak joguk legyen megtámadni azt a határozatot, amely megállapítja, hogy nincs szükség az iratok vagy azok részeinek lefordítására, és amennyiben biztosítottak fordítást, lehetőségük legyen panaszt tenni, ha a fordítás minősége nem elégséges a tisztességes eljárás biztosításához.

Az irányelv 3. cikk (7) bekezdése szerint a fenti általános szabályok alóli kivételként az írásbeli fordítás helyett biztosítani lehet a lényeges iratok szóbeli fordítását vagy szóbeli összefoglalását is, azzal a feltétellel, hogy az ilyen szóbeli fordítás vagy szóbeli összefoglalás nem sérti a tisztességes eljárást.

Az irányelv azt is rögzíti, hogy az irányelvben foglalt rendelkezések értelmezése során az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezménynek 6. cikkében és az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkében megfogalmazott a tisztességes eljárásra vonatkozó rendelkezéseket tiszteletben kell tartani. Ezen túlmenően nem mellőzhető az Emberi Jogok Európai Bíróságának és az Európai Unió Bíróságának az esetjogában e kérdésekben - tolmácsoláshoz, fordításhoz való jog - kialakított jogértelmezés alkalmazása.

Az Isop kontra Ausztria ügyben (34808/60 sz. kérelem) az Emberi Jogok Európai Bizottsága a nyelvhasználati jogokról döntött.

Kifejtette, hogy csak abban az esetben kötelező a gyanúsítottat, vádlottat anyanyelvén tájékoztatni az ellene felhozott vádról, amennyiben nem érti azt a nyelvet, amelyet az eljárásban részt vevő hatóságok általában használnak. Azt hangsúlyozta a Bíróság, hogy egy külföldinek, aki jól érti annak az országnak a nyelvét, ahol büntetőeljárást kezdeményeznek ellene,

nincs joga arra, hogy megkövetelje: a hatóságok anyanyelvén adjanak tájékoztatást.

A K. v. Franciaország ügyben (10210/82. sz. kérelem, 1983. december 7-i elfogadhatósági határozat) a vádlott a tárgyalás kezdetétől minden kérdésre bretonul válaszolt. Jogi tanácsadója ezért kérte, hogy tolmács álljon rendelkezésére, amit azonban a francia bíróság arra való hivatkozással utasított el, hogy a vádlott Franciaországban nevelkedett, és folytatta iskolai tanulmányait, ezért értenie és beszélnie kell franciául. Az Emberi Jogok Európai Bizottsága teljes egészében egyet értett ezzel az érveléssel, és arra hivatkozott, hogy a „...a kérelmezőnek nem jelentett nehézséget a francia nyelv megértése és használata...”. A tolmács igénybevételeének egyezményben biztosított joga "kizárólag abban az esetben alkalmazandó, ha a vádlott nem érti vagy nem beszéli a tárgyaláson használt nyelvet."

Azt is hangsúlyozta és rögzítette a Bizottság a Cadoret és Le Bihan ügyben, hogy „a tisztességes eljárás fogalmából... nem következik annak lehetősége, hogy a vádlott azon a nyelven fejezhesse ki magát, amit általában beszél, vagy amit a legkönnyebben beszél. Amennyiben a bíróság bizonyos abban, hogy a vádlott elégséges mértékben ismeri a bíróság nyelvét, nem kell figyelembe vennie, hogy a vádlott számára kedvezőbb lenne-e a bíróság nyelvétől eltérő nyelven kifejeznie magát."

Az Emberi Jogok Európai Bírósága esetjoga tehát töretlen abban: nem hivatkozhat a büntetőeljárás nyelvét megfelelően értő terhelt arra, hogy az adott ország jogrendszerét, jogi szakkifejezéseit nem érti, és nem ismeri, mert ezt az adott nemzeti állam állampolgárai sem értik és ismerik.

Az irányelv 2. cikke egyébként azt is tartalmazza, hogy amennyiben tolmácsot kell kirendelni a terhelt részére - mert nem érti az eljárás nyelvét -, akkor a tolmács nem csak az igazságügyi szervekkel (rendőrség, ügyészség, bíróság) való hivatalos érintkezés során látja el ezt a feladatát. A tolmácsoláson kívül a

védelemhez és a védekezéshez való jog büntetőeljárás során való gyakorlása az Egyezmény 6. cikkelyében megfogalmazott tisztességes eljárás része. Ezért az irányelv alapján a nemzeti államoknak biztosítaniuk kell, hogy tolmács álljon rendelkezésre a gyanúsítottak, vádlottak és a védőik közötti minden olyan kommunikáció során, amely az eljárás során lefolytatott bármely kihallgatással vagy meghallgatással áll kapcsolatban, vagy a fellebbezés vagy más eljárási kérelmek benyújtásához kapcsolódik. Az ilyen védői, terhelti a védekezéshez szükséges megbeszélés érdekében igénybe vett tolmács-költség nem a terheltet, hanem a nemzeti államot terheli.

A másodfokú bíróság mindezek kifejtése mellett leszögezi: az anyanyelv használatához való jog nem jelentheti, és nem jelenti a joggal való visszaélés gyakorlását.

A felsorolt konkrét tények, adatok, a büntetőeljárás során tanúsított vádlotti magatartások és az anyanyelvi kötődésre vonatkozó ellentétes nyilatkozatok alapján egyértelműen megállapítható, hogy a vádlott a magyar nyelvet anyanyelvként használja, így nem illeti meg az a jog, hogy akár a leglényegesebb iratoknak a román nyelvre való fordításához jusson. Az egész iratanyagnak az írásbeli fordítását akkor sem kérhetné, ha a tolmács igénybevétele megilletné.

Megjegyzi végül az ítélet tábla azt is, hogy a tolmácsoláshoz és fordításhoz való jogról szóló, az Európai Parlament és a Tanács által 2010. október 20. napján elfogadott - és 2010. november 9. napján hatályba lépett - 2010/64/EU irányelv 3. cikkének (2) bekezdése rögzíti, hogy az írásban a szabadságelvönásról szóló határozatokat, a vádat, illetőleg a vádiratot, és bármely ítélet szükséges lefordítani. Az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjoga is ezt tartalmazza.

A Be. 9. § (3) bekezdése értelmében pedig az eljáró hatóságokat nem terheli a teljes iratanyagra vonatkozó fordítási kötelezettség, az csupán a kézbesítendő határozatok és más hivatalos iratok

vonatkozásában áll fenn.

Az ítéelőtábla összegzésül megállapítja, hogy a korábban keletkezett iratok lefordítása szükségtelen. Ezen iratok megismeréséhez a jelenlegi tolmács, azok tartalmának értelmezéséhez pedig az eljárásban kötelező jelleggel részt vevő védő nyújthat segítséget. A lényeges iratok szóbeli fordítása vagy szóbeli összefoglalása azonban nem sértheti a tisztességes eljárás elvét.

Az elsőfokú bíróságnak végül meg kell győződnie arról is, hogy tolmács igénybe vétele szükséges és indokolt-e a további eljárás során.

A fenti indokok alapján a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság végzését a Be. 371. § (1) bekezdése alapján helybenhagyta.

(Fővárosi Ítéelőtábla 4.Bkf.10.720/2012.)